

Projekt

DIGITALIZACE PEČOVATELSKÝCH SLUŽEB V ÚSTECKÉM KRAJI

KA 4: Studie východisek změny pečovatelských služeb

Situační zprávy za SO ORP Varnsdorf

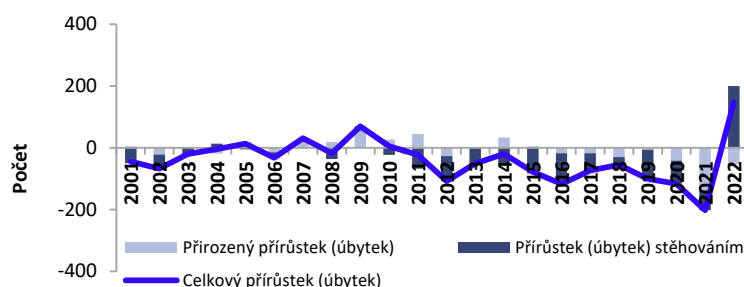
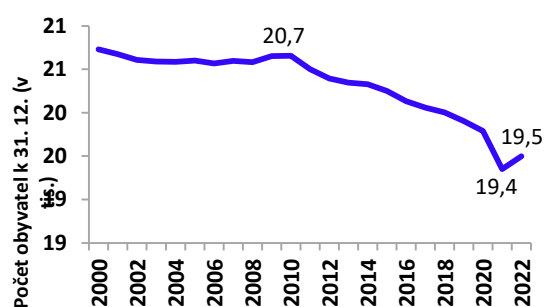
Registrační číslo projektu: CZ.10.02.01/00/23_017/0000190

Sídelní a regionální systém

- Území má malou rozlohu, je výškově členité, typické jsou pahorkatiny a vrchovina Lužických hor
- Území správního obvodu má v rámci kraje i celého Česka výrazně periferní polohu, danou tvarem státní hranice (téměř celé leží uvnitř tzv. Šluknovského výběžku) i topografií (SO ORP Varnsdorf a české vnitrozemí odděluje hřeben Lužických hor), s níž souvisí rovněž trasování dopravních sítí, které perifernost území dále posiluje (v některých zimních dnech může být v případě silných sněhových srážek území z českého území krátkodobě nedostupné)
- Nadprůměrná hustota zalidnění (v kontextu ÚK i celého Česka) je způsobena jeho malou rozlohou, jehož značnou část zabírají intravilány Varnsdorfu, Horního Podluží, Dolního Podluží a Jiřetína pod Jedlovou; zbývající část území tvoří převážně nezalidněné, zalesněné pahorkatiny a vrchoviny
- Území je z hlediska dojížděky za prací dosti izolované a dopravně je dostupnější Lužice (Německo) než české vnitrozemí (i některé linky železniční dopravy ve směru na Liberec a Děčín vedou časově výhodnější paží přes německé území); důsledkem je dojíždková uzavřenost území s nízkým podílem obyvatel vyjíždějících za prací (a pravděpodobně i za službami) mimo správní obvod (pouze 23 % ekonomicky aktivních)

Vývoj počtu obyvatel¹

- Počet obyvatel k 31. 12. 2022 činil 19,5 tis., tj. o 1,2 tis. méně oproti r. 2000 (-5,9 %).
- Víceméně trvalý pokles populace – výraznější v covidových letech 2020–2021 a mírný nárůst (0,8 %), ale jeden z nejmenších v porovnání s ostatními SO ORP, v r. 2022 vlivem přílivu přistěhovalých z Ukrajiny.
- Celkový úbytek od r. 2011 s výjimkou v r. 2022 vlivem přírůstku stěhování.

¹ Údaje sledovány za období 2000 až 2022.

Věková a vzdělanostní struktura populace

- Průměrný věk v r. 2022 činil 43,3 let (nárůst o 5,8 let oproti r. 2000). SO ORP Varnsdorf měl společně s SO ORP Litvínov nejvyšší průměrný věk v kraji.
- Index stárí v r. 2022 dosáhl hodnoty 144,2, a tak se tento správní obvod řadil mezi správní obvody, které ve sledovaném období nejvíce zestárly - index stárí se více než zdvojnásobil. Index stárí přesahoval průměr Ústeckého kraje (128,5).
- Ve sledovaném období patrný pokles počtu i podílu dětské populace. SO ORP Varnsdorf měl druhý nejnižší podíl dětí (po SO ORP Kadaň) v porovnání s ostatními obvody kraje, stejně tak vykázal druhý nejvyšší pokles počtu dětí (po SO ORP Most).
- Nárůst počtu osob 65letých a starších – více jak 69 % zvýšení ve sledovaném období. V ORP Děčín a Varnsdorf žil v r. 2022 nejvyšší podíl obyvatel v poproduktivním věku (shodně 22,2 %) v kraji.
- V SO ORP Varnsdorf došlo k nárůstu počtu osob ve věku 80+ let mezi lety 2000 a 2022 (+26,7 %). Podíl seniorů 80+ v tomto správním obvodu (3,8 % v r. 2022) je mírně nad hodnotou kraje (3,7 %).

Tabulka 1 Ukazatele věkového složení obyvatel – SO ORP Varnsdorf, v letech 2000 a 2022

	2000	2022	Index změny (v %)
0–14 let (abs.)	3 658	2 998	82,0
0–14 let (rel.)	17,6	15,4 %	87,1
65 a více let (abs.)	2 553	4 324	169,4
65 a více let (rel.)	12,3	22,2 %	180,1
80 a více let (abs.)	618	750	121,4
80 a více let (rel.)	3,0	3,8 %	126,7
Index stárí	69,8	144,2	206,7
Průměrný věk	37,5 let	43,3 let	5,8 let

Pozn. Index změny = 2022/2000*100.

Zdroj: VBD ČSÚ 2024

- Vzdělanostní skladba obyvatelstva je i v rámci kraje podprůměrná a odpovídá skutečnosti, že se ve správním obvodu nenachází větší města, která by masivně přitahovala pracovníky soukromého či veřejného sektoru s vyšší kvalifikací; jen 7 % obyvatel SO ORP Rumburk starších 15 let má VŠ vzdělání, naopak 17,5 % jich má vzdělání základní nebo nižší

Sociální kapitál

- V rámci ÚK průměrná volební účast obyvatel, a to u všech druhů voleb
- V rámci kraje průměrný výskyt sociálně nežádoucích jevů (exekuce, vzdělávací neúspěšnost, zadlužení)

Osoby s příspěvků²

• Příspěvek na péči:

- Nepatrný pokles příjemců příspěvku na péči (-0,5%). Mezi lety 2017 a 2022 nedošlo k výraznějším změnám z hlediska zastoupení seniorů v jednotlivých stupních PnP. Senioři ve všech stupních představují cca dvě třetiny příjemců.
- Mírný nárůst příjemců PnP umístěných v pobytových zařízeních sociálních služeb (+5,3 %).
- Značný nárůst počtu příjemců PnP využívajících terénních a ambulantních služeb (+42,9 %). Nejvýrazněji narostl v tomto obvodu společně s SO ORP Litvínov (+58 %).
- Počty příjemců PnP, o které pečuje jiná fyzická osoba (osoba blízká) a zároveň využívají registrovanou sociální službu, významně poklesly – o 75 %, tj. nejvýraznější snížení mezi obvody kraje.
- Ve správním obvodu došlo k poklesu (-4,5 %) počtu příjemců PnP, o které pečuje jiná fyzická osoba (osoba blízká).

• Příspěvek na mobilitu:

- Příspěvek pobíralo v r. 2022 o 15,4 % více osob než v r. 2017. Věková struktura příjemců víceméně odpovídá průměru kraje, je podíl osob ve věku 1-18 let je mírně vyšší (9,6 % vs. 7,5 % Ústecký kraj).

• Průkaz osoby se zdravotním postižením:

- Počet držitelů všech typů průkazu OZP narostl ve všech správních obvodech Ústeckého kraje vyjma Varnsdorfu (pokles ZTP/P o 8 %). V SO ORP Varnsdorf narostl výrazně počet držitelů TP (+72,5 %). Držitelé ZTP narostli o 28,6 %.

• Invalidní důchody:

- Data k invalidním důchodům (ID) jsou za okresy, SO ORP Varnsdorf spadá do okresu Děčín.
- Všechny okresy Ústeckého kraje zaznamenaly pokles počtu příjemců ID, výjimku představují okresy Louny a Teplice, ve kterých došlo k mírnému nárůstu příjemců. V případě okresu Děčín byl pokles třetí největší.
- Necelá pětina všech příjemců v kraji žila v okrese Děčín.

Tabulka 2 Příjemci příspěvků – SO ORP Varnsdorf, v letech 2017 a 2022

	2017	2022	Index změny (v %)
Příspěvek na péči (počet)	632	629	99,5
- pobytová zařízení	57	60	105,3
- terénní a ambulantní sociální služby	21	30	142,9
- fyzická osoba + využívající registrovanou sociální službu	12	3	25,0
- pečující fyzická osoba	560	535	95,5
Příspěvek na mobilitu (počet)	416	480	115,4
Průkaz osoby se zdravotním postižením (OZP)	651	804	123,5
- TP	80	138	172,5
- ZTP	384	494	128,6
- ZTP/P	187	172	92,0
Invalidní důchody*	6887	6367	92,4

Pozn. Index změny = 2022/2017*100. *invalidní důchody jsou za okres Děčín

Zdroj: MPSV 2024, vlastní výpočty

² Údaje sledovány za období 2017 až 2022.

Osoby s demencí³

- **Alzheimerova nemoc:**

- Pokles počtu pacientů s Alzheimerovou nemocí (AN) ve věku 50–64 let nastal ve všech okresech Ústeckého kraje vyjma okresu Louny (zvýšení 67 %). Okres Děčín - pokles o 34,7 %.
- Ve všech okresech kraje pozorován nárůst počtu pacientů s touto nemocí v seniorské věkové skupině (65 a více let), v okrese Děčín o 24,2 %.

- **Nedošetřená demence:**

- Okres Děčín jako jediný okres kraje evidoval pokles počtu pacientů s nedošetřenou demencí ve věku 65 a více let (-0,8 %). Stejně tak zaznamenal i snížení těchto pacientů ve věku 50–64 let (-6,2 %).

- **Alkoholem způsobená/vyvolaná demence:**

- Ve čtyřech okresech se počet pacientů ve věkové skupině 50–64 let snížil, nejvýrazněji v okrese Děčín (o 60 %). V seniorské skupině pacientů došlo k výraznému nárůstu pacientů v okrese Děčín (+150 %).

Tabulka 3 Počet pacientů, okres Děčín, v letech 2017 a 2022

	2017	2022	Index změny (v %)
Počet pacientů s Alzheimerovou nemocí ve věku 50–64 let	49	32	65,3
Počet pacientů s Alzheimerovou nemocí ve věku 65 + let	594	738	124,2
Počet pacientů s nedošetřenou demencí ve věku 50–64 let	48	45	93,8
Počet pacientů s nedošetřenou demencí ve věku 65 + let	518	514	99,2
Počet pacientů s alkoholem způsobenou/vyvolanou demencí ve věku 50–64 let	5	2	40,0
Počet pacientů s alkoholem způsobenou/vyvolanou demencí ve věku 65 + let	4	10	250,0

Pozn. Index změny = 2022/2017*100.

Zdroj: NRHZS 2024, vlastní výpočty

Bydlení

- Velmi nízká intenzita nové bytové výstavby, týká se zejména bytových domů
- Jen 52 % bytů se nachází v bytových domech, což je v kontextu ÚK (v průměru 64 %) podprůměrná hodnota a důsledek převažujících venkovských obcí a menších měst, jen málo zasažených socialistickou industrializací a urbanizací
- V celokrajském srovnání má území víceméně průměrnou vybavenost obcí technickou infrastrukturou (ČOV, kanalizace, vodovod, plyn)

Ekonomika a trh práce

- V kontextu kraje výrazně nadprůměrná zaměstnanost v průmyslu (dáno koncentrací průmyslových firem ve Varnsdorfu a jeho nejbližším okolí); průměrný podíl obyvatel zaměstnaných v zemědělství a službách (v rámci nich značný význam cestovního ruchu)
- Vysoký počet přenocování návštěvníků i zaměstnanosti v pohostinství a ubytovacích službách je dán atraktivitou blízkého Českého Švýcarska a Lužických hor

³ Údaje sledovány za období 2017 až 2022.

- Výrazně podprůměrné zastoupení řídicích pracovníků a specialistů s vysokou kvalifikací (28 % ekonomicky aktivních obyvatel), naopak nadprůměrný podíl řemeslníků a dělníků a nekvalifikovaných pracovníků (třetina ekonomicky aktivních); obojí souvisí s převahou pracovních míst se střední a nižší přidanou hodnotou převážně ve firmách zaměřených na místní spotřebu
- Celkově nižší intenzita hospodářských aktivit v území, vysoký podíl malých, a naopak nízký podíl velkých podniků
- V kontextu kraje dříve nadprůměrná, nyní průměrná míra nezaměstnanosti

Krajina a životní prostředí

- Vysoké zastoupení lesních ploch (45 % rozlohy správního obvodu) a také ploch travních (třetina území) a zastavěných (3 % rozlohy území – nejvíce v celém ÚK, což je dáno malou rozlohou správního obvodu, jehož podstatnou část tvoří intravilány Varnsdorfu a několika dalších sousedních sídel); naopak jen 4 % rozlohy území tvoří orná půda
- V celokrajském srovnání vůbec nejvyšší vysoký koeficient ekologické stability ve správním obvodu jako celku, a to zejména díky vysokému podílu lesů a trvalých travních porostů a rozvolněné zástavby

Rozmístění poskytovatelů pečovatelské služby a územní dostupnost

Na území SO ORP Varnsdorf zajišťují pečovatelskou službu 2 poskytovatelé.

Území SO ORP Varnsdorf má pečovatelskou službu zajištěnou pouze ve městě Varnsdorf a v obci Horní Podluží. Ostatní obce – Dolní Podluží, Chřibská, Jiřetín pod Jedlovou a Rybníště – pečovatelskou službu zajištěnou nemají. Nicméně i v obci Horním Podluží nemusí být služba zajištěna dostatečně. Domov „Srdce v dlaních“ má sice okamžitou kapacitu 7 klientů, ale ve všední dny od 19 hod a o víkendech a svátcích má kapacitu snižovou na 1 klienta pro celé území. Navíc působí primárně na téměř celém území SO ORP Rumburk. Služba Města Varnsdorf má relativně vysokou kapacitu 6 klientů, ale touto zajišťuje pouze vlastní město. Stejně tak dochází k omezení kapacity po 15 hodině, kdy se okamžitá kapacita snižuje na 1.

Tabulka 4 Souhrnný přehled za SO OPR Varnsdorf

Název poskytovatele, sídlo	Individuální okamžitá kapacita ^[1]	Úvazky pracovníků v přímé péči ^[2]	Území ORP pokryté PS	Časoprostorové poskytování služby
Město Varnsdorf, Varnsdorf	Kapacita: 6	Úvazky: 5,93	Město Varnsdorf	Pouze Varnsdorf Pondělí až neděle od 7-21 hodin 15:00 - 21:00 maximální okamžitá kapacita 1
Domov Srdce v dlaních – sociální služby Jiříkov Jiříkov	Kapacita: 7 ^[3]	Úvazky: 13,8	Varnsdorf, Horní Podluží (primárně SO ORP Rumburk)	Ve všech obcích ve stejném rozsahu Pondělí až neděle od 7-21 hodin Ale od 19 hod a o víkendech, svátcích kapacita pouze 1 klient

Zdroj: Registr poskytovatelů sociálních služeb, MPSV (data platná 4/2024), Katalog Ústeckého kraje (data platná k 6/2024), webové zdroje jednotlivých poskytovatelů, AKČNÍ PLÁN rozvoje sociálních služeb v Ústeckém kraji na rok 2024, vlastní realizované šetření mezi poskytovateli zařazenými do Základní sítě

^[1] Pozn. Údaj platný k 7/2024, zdroj údaje Základní síť sociálních služeb Ústeckého kraje na období 2022-2024 platná od 01.07.2024, dostupné zde: https://www.kr-ustecky.cz/assets/File.ashx?id_org=450018&id_dokumenty=1788371

^[2] Pozn. Údaj platný k 7/2024, zdroj údaje Základní síť sociálních služeb Ústeckého kraje na období 2022-2024 platná od 01.07.2024, dostupné zde: https://www.kr-ustecky.cz/assets/File.ashx?id_org=450018&id_dokumenty=1788371

^[3] Kapacit i personální zajištění je souhrnné pro SO ORP Rumburk i SO ORP Varnsdorf (resp. pro město Varnsdorf a Horní Podluží).

Okamžitá kapacita pečovatelské služby

SO ORP Varnsdorf vykazuje mírně podprůměrnou okamžitou kapacitu v porovnání s krajským průměrem (jehož hodnota činí 0,41).

Tabulka 5 Individuální okamžitá kapacita v SO ORP Varnsdorf a přepočet na 1000 obyv.

SO ORP	Stávající individuální okamžitá kapacita – ZÁKLADNÍ síť	Stávající individuální okamžitá kapacita – MIMO ZÁKLADNÍ síť	Celková individuální okamžitá kapacita za SO ORP	Počet obyv. k 31. 12. 2022	Přepočet kapacity na 1000 obyvatel	Přepočet kapacity v Základní síti na 1000 ob.
Varnsdorf	6	0	6	19500	0,31	0,31
CELKEM ZA KRAJ	314	23	337	812200	0,41	0,39

Zdroj: Základní síť sociálních služeb Ústeckého kraje na období 2022-2024, verze platná k 1. 7. 2024; Registr poskytovatelů sociálních služeb, MPSV (data platná 4/2024); Katalog Ústeckého kraje (data platná k 6/2024); webové stránky poskytovatelů PS; vlastní výpočet

Výše úvazků v přímé péči v pečovatelských službách

SO ORP Varnsdorf vykazuje výrazně podprůměrné hodnoty ve výši úvazků pracovníků v přímé péči na 1000 obyvatel v porovnání s krajským průměrem (jehož hodnota pro všechny registrované služby činí 0,56).

Tabulka 38 Výše úvazků pracovníků v přímé péči v SO ORP Varnsdorf (včetně přepočtu na 1000 obyv.)

SO ORP	Úvazky pracovníků v přímé péči – ZÁKLADNÍ síť	Úvazky pracovníků v přímé péči – MIMO ZÁKLADNÍ síť	Úvazky pracovníků v přímé péči – CELKEM KRAJ	Přepočet úvazků v ZÁKLADNÍ síti na 1000 ob. SO	Přepočet úvazků na 1000 ob. SO	Počet obyv. 31. 12. 2022
Varnsdorf	5,93	0	5,93	0,30	0,30	19500
CELKEM KRAJ	434,77	19,39	454,16	0,54	0,56	812200

Zdroj: Základní síť sociálních služeb Ústeckého kraje na období 2022-2024, verze platná k 1. 7. 2024; Registr poskytovatelů sociálních služeb, MPSV (data platná 4/2024); Katalog Ústeckého kraje (data platná k 6/2024); webové stránky poskytovatelů PS; vlastní výpočet